

ORTADOğU GÜNDEMİ

8-14 Haziran 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye:

ABD Merkez Kuvvetler (CENTCOM) Komutanı Orgeneral Kenneth F. McKenzie, Washington merkezli Ortadoğu Enstitüsü'nün düzenlediği online panelde değerlendirmelerde bulundu. Orgeneral McKenzie, "Suriye'de ne kadar kalacağımızı bilmiyorum. Elbette ki sonsuza kadar orada kalacak değiliz. Günün birinde oradan çıkacağız ve bu siyasi bir karar olacak" açıklamasını yaptı. ABD'nin SDG ile çalışmaya devam edeceğini aktaran Kenneth F. McKenzie, Suriye hükümetinin 'Suriye'nin doğusunda ABD kuvvetlerine yönelik baskısını arttıracaklarını' kaydetti.¹

Rusya Dışişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakan Yardımcısı Sergey Verşinin'in ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Jeffrey ile telefonda görüşüğünü, görüşmede Suriye krizinin çözümünün ele alındığını duyurdu. Bakanlıktan yapılan açıklamada, "Suriye krizinin siyasi çözüm sürecinin, Suriye'nin egemenliğine, bağımsızlığına, birliğine ve toprak bütünlüğüne bağlı kalınmasını öngören BM Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararına uygun olarak ilerletilmesi ile ilgili konular detaylı bir şekilde ele alındı" ifadelerine yer verildi. Açıklamada ayrıca tarafların İdlib, Fırat'ın doğusu ve ülkenin güneyinde istikrarı sağlama görevleri dahil olmak üzere 'sahadaki' durumu da ele aldıkları ifade edildi.²

• Suriye Rejimi:

7 Haziran'da Dürzi nüfusun yoğun olduğu Suriye'nin Süveyde şehrinde hayat koşullarının gittikçe kötüye gitmesi nedeniyle başlayan protestolar, zamanla siyasi bir nitelik kazanarak rejim karşıtı bir hal aldı. Protestolarda, isyanların başladığı 2011 senesinden sloganlar duyulmakla beraber "özgürlük, devrim, sosyal adalet ve kahrolsun Esad" şeklinde sloganlar duyuldu. Dünya Gıda Programı'na göre son devalüasyonlarla beraber bu yıl içerisinde nisan ayına kadar Süveyde şehrinde gıda fiyatları %152 arttı.³

Kimliği belirlenemeyen uçaklar tarafından Suriye'nin güneyindeki Deyr ez Zor bölgesindeki İran destekli militanlara ait karargâha düzenlenen saldırıda en az 12 Iraklı ve Afgan militan öldü. Bu militanların bölgeye üç gün önce takviye olarak getirildikleri bildirildi.⁴

Ekonomik krizdeki Suriye Rejimi'nin lideri Beşar Esad, Başbakan İmad Hamis'i azletti. Hamis görevi dört yıldır sürdürmekteydi. Hamis'in yerine geçmişte Su Kaynakları Bakanlığı yapmış Hüseyin Arnos getirildi. Suriye rejiminde koronavirüs pandemisi nedeniyle iki kez ertelenen parlamento seçimleri 19 Temmuz'da yapılacak.⁵

• Fırat'ın Doğusu:

Rusya Savunma Bakanlığı Suriye'de Çatışan Tarafları Uzlaştırma Merkezi, Suriye'nin Ayn el Arap ilçesinde gerçekleşen devriyede Rus askeri araçlarının geçişi esnasında bomba

patlatıldığını bildirdi. Merkezden yapılan açıklamaya göre, kimliği henüz belirlenemeyen kişilerce düzenlenen saldırıda ölen ya da yaralanan olmadı. Rus askerleri güvenli bir şekilde üslerine geri döndü.⁶

Milli Savunma Bakanlığından (MSB) yapılan açıklamada, “Terör örgütü PKK/YPG’nin huzur ve güven ortamını bozmaya dönük yeni sızma ve saldırı girişimleri önlendi. Barış Pınarı bölgesinde 3 PKK/YPG’li terörist, kahraman komandolarımız tarafından etkisiz hale getirildi.” ifadeleri kullanıldı.⁷

• İdlib:

Rusya, İdlib gerginliği azaltma bölgesinde, Cebel Zaviye bölgesinin köylerinde ve Hama kırsalında gerçekleştirdiği saldırılarda en az üç sivil hayatını kaybederken üç sivil de yaralandı. Aktivistler yapılan bu saldırıların bölge halkını göçe zorladığını dile getirdi.⁸

Suriye lirasının hızlı bir şekilde değerini kaybetmesiyle birlikte Suriye’de muhaliflerin kontrolündeki alanlarda Türk lirası kullanılmaya başlandı. Suriye Geçici Hükümeti Başkanı Abdurrahman Mustafa yaptığı açıklamada vatandaşlarımızı Suriye lirasının ani değer kaybı yaşadığı şu dönemde korumak için ilgili Türk yetkilileri ile görüşmeler yaptığını söyledi. İlk etapta 5, 10 ve 20 liralık banknotlarının piyasaya sürülmesinin kararlaştırıldığını dile getirildi.⁹

Milli Savunma Bakanlığı, Moskova Mutabakatı çerçevesinde belirlenmiş olan Türk-Rus ortak devriyelerin on altıncısının kara ve deniz unsurları eşliğinde gerçekleştirdiğini bildirdi.¹⁰

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset:

Başbakan Mustafa el-Kazımi, Musul’un IŞİD tarafından işgalinin altıncı yıl dönümü nedeniyle Musul’a gerçekleştirdiği ziyaretinde örgütün 2014 yılında şehri ele geçirmesinin tesadüfi olmadığını belirterek, Musul’un işgalini mezhepçilik, nefret söylemleri ve yolsuzluk içeren bir yönetim neticesinde oluşan büyük bir kırılma olarak nitelendirdi.¹¹ Kazımi’nin ziyaretten sonra Bağdat’ta düzenlediği basın toplantısında, Musul ziyaretini gerçekleştirmeden önce kendisine yönelik suikast hazırlıkları olduğuna ilişkin istihbarat raporları ulaştığını açıklaması ise dikkat çekti.

Kuveyt Dışişleri Bakanı Ahmet el-Sabah, Bağdat’ı ziyaret ederek Iraklı mevkidaşı Fuad Hüseyin ve Başbakan Kazımi ile basına kapalı görüşme gerçekleştirdi.¹² İkili ilişkilerin geliştirilmesi, bekleyen sorunlara çözüm bulunması ve iki ülke arasındaki enerji konularının istişare edildiği belirtilen görüşmelere yönelik Irak Milletvekili Hanin Kaddo, petrol fiyatlarının düşmesinin yol açtığı ekonomik krizden dolayı Irak hükümetinin Kuveyt’ten 3,7 milyar dolar borcunu ertelemesini talep ettiğini açıkladı. Öte yandan, Kuveyt Dışişleri Bakanı Sabah’ın

Irak'ta yeni hükümetin kurulmasının ardından ülkeyi ziyaret eden ilk yabancı bakan olması dikkat çekti.

Irak Parlamentosu'nda 54 sandalyesi bulunan Sairun Koalisyonu'nun lideri Mukteda Sadr, devlet yetkililerine koronavirüs nedeniyle ülkedeki tüm gösterileri ve toplu buluşmaları yasaklama çağrısında bulundu.¹³ Sadr'ın bu çağrısının Irak'ın güneyinde Divaniye, Dikar, Musennave Necef vilayetlerinde artan protestoların ardından gerçekleşmesi dikkat çekti.

• Güvenlik:

Irak ile ABD arasında video konferans yöntemiyle düzenlenen Stratejik Diyalog görüşmeleri neticesinde yayınlanan ortak bildiride, IŞİD ile mücadelede elde edilen önemli kazanımlardan ötürü ABD'nin önümüzdeki aylarda Irak'taki asker sayısını azaltmayı sürdüreceği ifade edildi.¹⁴ Bildiride Irak'ta geriye kalan ABD askerlerinin durumu hakkında Bağdat ile Vaşington'un temas halinde olmaya devam edeceği belirtilirken, ABD güçlerinin ne zaman ve ne şekilde geri çekileceğine yönelik herhangi bir bilgi paylaşılmadı. ABD'nin Irak'a ekonomik destek için Bağdat'a danışmanlar yollayacağı da öğrenilirken, Irak hükümetinin de uluslararası koalisyon güçlerinin güvenliğini sağlama konusunda Vaşington'a güvence verdiği kaydedildi.

Başkent Bağdat'ın kuzeyinde bulunan ve IŞİD'e karşı uluslararası koalisyon askerlerini barındıran Tacı Askeri Üssü'ne roket saldırısı düzenlendiği kaydedildi.¹⁵ İki Katyüşa füzesinin kullanıldığı saldırıda can ve mal kaybı yaşanmazken, Iraklı güvenlik güçleri saldırıya ilişkin soruşturma başlatıldığını açıkladı.

Irak Savunma Bakanlığı'na bağlı Medya Güvenlik Ağı'ndan yapılan açıklamada, Bağdat'ta hükümet binalarının ve yabancı misyonların bulunduğu Yeşil Bölge'ye ve Bağdat Havalimanı yakınlarına roket saldırısı düzenlendiği bildirildi.¹⁶ Can ve mal kaybı yaşanmayan saldırılarda ABD Büyükelçiliği'nden siren sesleri duyulduğu belirtilirken, saldırıların Irak ile ABD arasındaki Stratejik Diyalog görüşmelerinden saatler önce gerçekleşmesi dikkat çekti.

ABD Hava Kuvvetleri'ne ait C-130 nakliye uçağının Tacı Askeri Üssü'ne inişi sırasında pistten çıkarak havaalanının duvarına çarptığı öğrenildi.¹⁷ IŞİD'e karşı uluslararası koalisyonun yapılan açıklamada uçağın duvara çarpmasıyla birlikte alev aldığı belirtilirken, uçaktaki dört askerin hafif şekilde yaralandığı ifade edildi.

IŞİD hücrelerinin temizlenmesi için Anbar vilayetinin batısında başlatılan ve Irak Hava Kuvvetleri'nin destek verdiği askeri operasyonda, örgütün sözde Anbar Valisi Ali el-Melaci'nin yakalandığı açıklandı.¹⁸ Medya Güvenlik Ağı'ndan yapılan yazılı açıklamada, Melaci'nin IŞİD'in Anbar vilayetinde düzenlediği saldırılardan sorumlu olduğu belirtilirken, Melaci'nin Hit ilçesinde yakalanarak mahkemeye sevk edildiği kaydedildi.

Danimarka Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, NATO bünyesinde Iraklı güvenlik güçlerinin eğitim faaliyetlerine katkıda bulunmak için Danimarka'nın Irak'a 285 personele kadar ek askeri birlik gönderebileceği belirtildi.¹⁹

• Ekonomi:

Irak Petrol Bakanı İhsan Abdulcabbar İsmail imzasıyla yayınlanan yazılı açıklamada, Irak'ın OPEC+ ile imzaladığı anlaşmaya bağlı kalmaya devam edeceği, ancak petrol üretiminde azaltmaya gidilmesine karşın yükselen ham petrol varil fiyatı sayesinde ülkenin petrol gelirlerinin artmasının tahmin edildiği açıklandı.²⁰

• Sosyal Hayat:

Geçtiğimiz hafta Irak'ta koronavirüs nedeniyle bir günde 58 kişinin hayatını kaybetmesiyle salgının başlangıcından bu yana ülkede 24 saat içinde gözlemlenen en yüksek ölüm oranına ulaşıldı.²¹ Irak Sağlık Bakanlığı'ndan paylaşılan güncel verilerin ışığında Irak'ta toplam koronavirüs vaka sayısının 20 bin 209'a, virüs nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısının ise 607'ye yükseldiği belirtildi.

Irak Sivil Havacılık Kurumu, koronavirüs salgını ile mücadele tedbirleri kapsamında uyguladığı ülke genelindeki uçuş yasağını 20 Haziran'a kadar uzattığını duyurdu.²²

Necef'te düzenlenen hükümet karşıtı protestolarda Necef Valisi Luay el-Yasiri'nin istifasını talep eden göstericilerin, Vali Luay el-Yasiri'nin evini ateşe verdiği ve Necef Valiliği önünde kalabalığı dağıtmak isteyen güvenlik güçleriyle çatıştığı kaydedildi.²³

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset:

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Haşdi Şaabi'nin kuruluş yıldönümü üzerine Kerkük Havalimanı'nda düzenlenen törende konuştu.²⁴ Kerkük Valisi Rakan Said el-Cuburi, ITC Kerkük Milletvekili Ahmet Haydar ve ITC Başkan Yardımcısı Hasan Turan ile birlikte çok sayıda Türkmen yetkilinin de katıldığı törende Haşdi Şaabi'nin Irak'ın ve Türkmen bölgelerinin terör örgütü IŞİD'den kurtarılışına yönelik katkılarının altı çizildi. Ayrıca konuşmasında merkezi hükümete seslenen Salihi, Haşdi Şaabi içerisinde IŞİD'e karşı mücadele vermiş olan Türkmen milletin haklarının teslim edilmesini istedi.

Haşdi Şaabi'nin kuruluş yıldönümüne ilişkin Türkmeneli Partisi de yazılı bir açıklama yayınladı ve Haşdi Şaabi Kuzey Bölgesi Sorumlusu Yılmaz Neccar'ı tebrik etti.²⁵ Açıklamada, 2014 yılında kurulan Haşdi Şaabi'nin terör örgütü IŞİD'e karşı zafer kazanarak vatan toprağını kurtardığı belirtildi. Diğer yandan kuruluş yıldönümüne ilişkin Türkmen İrade Partisi de bir

açıklama yayınlarak Haşdi Şaabi'nin kuruluş yıldönümünü tebrik etti. Açıklamada Haşdi Şaabi'nin Irak'ın güvenliğine katkılarının altı çizilirken özellikle Irak'ın IŞİD'den kurtarılmasında Haşdi Şaabi güçlerinin rolüne dikkat çekildi.²⁶

Türkmeneli Partisi Genel Başkanı Riyaz Sarıkahya, bir televizyon programında Kerkük Valiliğine yönelik açıklamalarda bulundu.²⁷ Türkmen milletvekillerini eleştiren Sarıkahya, Türkmen milletvekillerinin Kerkük Valisi Rakan Said'in yaptığı yanlışları eleştirmediğini belirtti. Türkmen milletvekillerinin Rakan Said'in Kerkük'teki Araplaştırma politikalarına sesiz kaldığını vurgulayan Sarıkahya, özellikle Bağdat'ta Kerkük Valiliği üzerine yapılan tartışmalara Türkmen milletvekillerinin katılmadığını iddia etti.

ITC Başkanı Erşat Salihi, Türkiye'deki bir televizyon kanalına Irak Türkmenlerinin durumu hakkında açıklamalarda bulundu.²⁸ Başbakan Mustafa Kazımi'ye Irak Parlamentosu tarafından Türkmenler için 'Devlet Bakanlığı' oluşturma yetkisi verdiğine değinen Salihi, Kazımi'nin halen Türkmen bir bakanı Devlet Bakanı olarak atamamış olmasının önemli bir soru işareti oluşturduğunu belirtti. Parlamentodaki bazı siyasi güçlerin Türkmenlerin Devlet Bakanlığı almasına karşı Başbakan'a baskı yaptığını vurgulayan Salihi, Devlet Bakanlığının çok önemli bir bakanlık olmamasına karşın Kerkük ve 140. Madde meselelerinin kabinede savunulması için Türkmen bir Bakanın kabinde olmasının önemli olduğunu belirtti.

Irak Parlamentosu eski Türkmen Milletvekili Casim Muhammet Cafer Bayatlı, Türkmenlerin kabinde Devlet Bakanlığı ile temsil edilmesi kararının Türkmenleri 'sakinleştirmek' üzere atılmış bir adım olarak nitelendirdi.²⁹ Söz konusu bakanlığın etkisiz bir bakanlık olduğunu vurgulayan Bayatlı, bakanlık kararının Türkmen milletvekillerinin son oturumda güvenoyu alan 7 bakana güvenoyu vermemesinin önüne geçilmek için alındığını belirtti.

Irak Türkmen Cephesi tarafından paylaşılan yazılı açıklamada, Kerkük Valiliği'nin Türkmenlerin hakkı olduğu ve Kerkük Valisi'nin şaibeli seçimler üzerinden belirlenemeyeceği belirtildi.³⁰ Özellikle 2003 öncesi ve sonrasında Kerkük'te yaşanan planlı demografik değişimin altı çizilen açıklamada, son 17 yıldır Kerkük Valiliği'nin Kürtler ve Arapların yönetimi altında olduğu vurgulandı. Tüm tarafların temsilini sağlayan yeni bir yönetim için farklı tarafları müzakereye çağırarak açıklamada, belli bir tarafın yönetimi kontrol etmesi yerine vali yardımcılarını ve danışmanlarını atamak için başbakanlığa başvurulması istendi.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Irak Türkmenlerinin durumuna ilişkin yaptığı açıklamada, "Külfette adeta bir ok gibi öne fırlayıp Irak'ın siyasi ve toprak bütünlüğünü cesaretle savunan fakat sıra ülke yönetimine geldiği zaman görülmeyen, duyulmayan, son tahlilde hakları teslim edilmeyen Türkmen kardeşlerimiz büyük bir adaletsizliğin pençesindedir." ifadelerini kullandı.³¹ Türkmenlerin yeni kurulan hükümette göz ardı edilmesinin tarihi ve trajik bir yanlış olduğunu ifade eden Bahçeli, ITC Başkanı Erşat Salihi'ye destek vererek Salihi'nin

resmi olarak muhatap alınması gerektiğini ve Salihi'nin dava arkadaşlarıyla birlikte yürüttüğü mücadelenin ise haklı ve onurlu olduğunu kaydetti.

Eski Kerkük Valisi Abdurrahman Mustafa, yeniden Kerkük Valisi olmaya aday olacağına dair ortaya atılan iddialara yönelik bir açıklama yayınladı. Mustafa, bu tür haberlerin asılsız iddialar olduğunu ve valilik görevini yeniden üstlenmeye hiçbir şekilde niyetli olmadığını belirtti.³²

• Güvenlik:

Irak'ın Diyala vilayetinin Hanekin ilçesine bağlı Dara köyündeki bir eve silahlı saldırı düzenlendiği açıklandı.³³ Diyala'da görevli Yüzbaşı Polis Cafer el-Vaili tarafından yapılan açıklamada, saldırının terör örgütü IŞİD militanlarınca düzenlendiği ve düzenlenen saldırıda 6 kişinin hayatını kaybettiği, diğer 6 kişinin ise yaralandığı bildirildi.

Kerkük'te terör örgütü IŞİD hücrelerine yönelik operasyonların devam ettiği, operasyonlar neticesinde kentte bulunan iki IŞİD sığınacağının imha edildiği açıklandı.³⁴ Diğer yandan Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanı Saad Harbiye tarafından yapılan açıklamada ise Kerkük'ün Havice ilçesindeki bir köyde düzenlenen operasyonda iki IŞİD hedefinin içerisindeki örgüte ait lojistik malzemeler ile imha edildiği belirtildi.

• Sağlık & Sosyal Hayat:

Irak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan yazılı açıklamada, son 24 saat içerisinde Kerkük'te 69 kişinin daha Koronavirüs testinin pozitif çıktığı ve 2 kişinin virüs neticesinde hayatını kaybettiği belirtildi.³⁵ Böylece son ölüm sayıları ile birlikte Kerkük'te Koronavirüs'ten hayatını kaybedenlerin sayısı 11'e yükseldi.

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset:

Bir aylık aranın ardından toplanan IKBY Parlamentosu'ndaki muhalefet milletvekillerinin, memur maaşlarındaki ödemenin gecikmesi ve IKBY'nin borçlarının kayda değer şekilde artmasına yönelik Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve Maliye Bakanı hakkında iki ayrı gensoru önerisini Parlamento Başkanlığı'na sunduğu belirtildi.³⁶

IKBY Kabinesi'nin geçtiğimiz hafta memur maaşlarının ödenmesi hakkında yapması planlanan görüşmesinin konusunun, koronavirüs salgınıyla mücadeleye çevrilmesi kamuoyu nezdinde tepkilere yol açtı.³⁷

Irak Dışişleri Bakanı olarak güvenoyu almasının ardından Fuad Hüseyin'in ilk görüşmesini ABD Bağdat Büyükelçisi'yle gerçekleştirdiği, yapılan görüşmede ise Hüseyin'in ABD'yi dost ülke olarak nitelendirdiği kaydedildi.³⁸

Facebook tarafından yayınlanan mayıs ayına ilişkin “koordineli asılsız davranışlar” raporunda, IKBY’den hareket ettiği tespit edilen ve bölgedeki kullanıcılara yönelik asılsız yönlendirme faaliyeti yürüttüğü belirtilen 71 sahte hesabın, 5 grubun ve 324 sayfanın kapatıldığı açıklanmıştı.³⁹ Facebook’un bu kararı geçtiğimiz hafta IKBY’de gündem olurken, özellikle iktidar partisi milletvekillerinin KYB ile ilintili olduğu belirtilen hesaplara yönelik Facebook kararına sıkça atıfta bulunması dikkat çekmiştir.⁴⁰

• Güvenlik:

Irak ile ABD arasında gerçekleştirilen Stratejik Diyalog görüşmelerinde temsilci bulunduran IKBY’nin, ABD askerlerini bölgede ağırlama ve ABD’nin bölgedeki güvenilir partneri olduğunu kanıtlama iddiasında istekli bir tutum sergilemektedir. Analistler, ABD’nin isteklerine paralel olarak IKBY’nin bölgede İran etkisine karşı konulması noktasında önemli bir rol oynayabileceğini belirtirken, IKBY’nin de ABD’den özellikle mali konularda destek talep edebileceğini öne sürmektedir.

• Ekonomi:

Irak Maliye Bakanlığı’nın IKBY’ye nisan ayı bütçesindeki payını gönderirken şart koyduğu 30 gün içerisinde yeni bir mali anlaşma imzalanması koşulunun gerçekleştirilebilmesi için bir haftadan daha az bir süre kalmasına rağmen, Başbakan Mesrur Barzani’nin merkezi hükümetle anlaşma için henüz Bağdat’a gitmemiş olması dikkat çekmektedir.⁴¹ Bu noktada, Bağdat’ın IKBY’den Kerkük’ün peşmerge yönetimi altında olduğu Temmuz 2014 - Ekim 2017 arası dönemde vilayetin petrol gelirlerine dair tüm dosyaların merkezi hükümete gönderilmesini talep ettiği iddia edilmektedir. Yorumcular söz konusu üç yıl boyunca IKBY’nin Kerkük’te yaklaşık 450 milyon varil petrol ürettiğini öne sürerken, IKBY’nin bu dönemdeki Kerkük petrolü satışından elde ettiği gelirin 27 milyar dolardan daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Bağdat’ın IKBY’ye 1 Haziran’da ilettiği tebligatta IKBY’nin 2020 yılında aldığı tüm borçların, harcama belgelerinin ve sınır kapısı gelirlerinin merkezi hükümete bildirmesi gerektiği ifade edildi. Yorumcular bu durumu Bağdat’ın IKBY’nin gelirlerinden habersiz olduğu şeklinde değerlendirmektedir.⁴²

IKBY Maliye Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, IKBY’deki kamu çalışanlarının nisan ayı maaşlarının ödenmesi için Bağdat’tan Erbil’e gönderilen 400 milyar dinarın yarısının bölgenin borçlarına harcadığı belirtildi.⁴³ IKBY’deki kamu harcamalarının artmasına neden olan koronavirüs salgınında ise tespit edilen toplam koronavirüs vaka sayısı 1889’a yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 36’ya, virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 685’e ulaştı.⁴⁴

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Suudi Arabistan'da koronavirüs vaka sayısı 127.541 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 84.720'ye, ölü sayısı ise 972'ye yükseldi.⁴⁵

Birleşmiş Milletler tarafından, Suudi Arabistan'ın petrol tesislerine ve ulusal havaalanına düzenlenen saldırılarda kullanılan silahların İran menşeli olduğuna dair bir rapor yayımlandı. Ancak İran, söz konusu raporun ABD ve Suudi Arabistan'ın baskısıyla siyasi sebepler ışığında taraflı olarak hazırlandığını savunarak raporu reddetti. Mayıs ayında Afif'teki bir Suudi petrol tesisi, haziran ve ağustos aylarında Abha'daki ulusal havaalanı ve eylül ayında Aramco'nun Bıkayk ve Hırays işleme tesisleri hedef alınmıştı. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Güvenlik Konseyi'ne sunduğu raporda, bu dört saldırıda kullanılan seyir füzelerinin ve/veya parçalarının İran kaynaklı olduğunun değerlendirildiğini belirtti.⁴⁶

Suudi Arabistan'da salgınla mücadele kapsamında alınan kararlarla ilgili Twitter hesabından görüş beyan eden en-Nasır'da forma giyen milli futbolcu Fehd el-Hurifi'nin gözaltına alındığına ilişkin haberler gündeme geldi. Hurifi, 5 Haziran'da Twitter üzerinden İçişleri Bakanlığı'nın Cidde'deki sağlık önlemlerini 15 gün daha uzatma kararı alması karşısında Suudi Arabistan liginin tüm bu kararlara rağmen tamamlanacağına ve en-Nasır'ın rakibi olan El-Hilal isimli futbol takımının her şeyin üstünde olduğuna dair bir paylaşımda bulunmuştu. Suudi Arabistanlı aktivistlerden oluşan "Düşünce Mahkumları" Twitter hesabından da Hurifi'nin, bu tweet yüzünden gözaltına alındığı ifade edildi.⁴⁷

Son olarak, Riyad yönetimi tarafından Kanuni Sultan Süleyman ismindeki caddenin adı değiştirildi. Tabelaların yere atıldığı görüntüler ise Suud medyası tarafından servis edildi.⁴⁸ Suudi Arabistan bu tür skandallarla halkının Türkiye'ye karşı olan bakış açısını değiştirmeye çalışmaktadır. Benzer bir algı yönetimi geçtiğimiz aylarda Birleşik Arap Emirlikleri ile ortak bir yapım olarak sunulan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgedeki imajını zedeleyen "Ateş Krallıkları" dizisinde de gerçekleştirilmeye çalışılmıştı. Riyad yönetimi ayrıca müfredatta yer alan ders kitaplarındaki Osmanlı İmparatorluğu'na ilişkin bilgileri değiştirerek, Osmanlı'yı emperyalist bir güç olarak betimlemişti.

• Birleşik Arap Emirlikleri:

Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) koronavirüs vaka sayısı 42.294 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 27.462'ye, ölü sayısı ise 289'a yükselmiştir.⁴⁹

Hafta içinde BAE'ye ait Etihad Havayolları tarafından, Filistin'e tıbbi malzeme yardımı iddiasıyla ikinci kez doğrudan İsrail'e sefer düzenledi. İlk çaba ise mayıs ayının sonlarında

BAE'nin Filistinli yetkililer ile iletişime geçmeden İsrail'e yardım göndermesi ile gerçekleşmişti. İsrail'i boykot etmek için başlatılan Filistin Boykot Kampanyası tarafından yazılı bir açıklama yapılarak, uçuşlar kınanmıştır. Açıklamada BAE'nin Filistin'i İsrail'le ilişkilerinin geliştirilmesi noktasında bir köprü olarak kullandığı ifade edilmiştir. Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) de benzer şekilde BAE'nin İsrail ile ilişkilerini normalleştirme amacı güttüğünü ve BAE'nin "bölgedeki ABD ve İsrail'in komplo politikalarının uygulayıcısı olduğunu" gösterdiğini vurgulamıştır.

Son olarak, Uluslararası İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), BAE'deki en az 3 hapisanede salgın vakaları görüldüğünün altını çizerek Emirlik yetkililerine acil olarak önlem alma çağrısında bulunmuştur.⁵⁰ Ayrıca, Dünya Müslüman Alimler Birliği Genel Sekreteri Ali Muhyiddin el-Karadaği de BAE'de tutuklu bulunan alim ve fikir adamlarının serbest bırakılması gerektiğini belirtmiştir.⁵¹

• Katar:

Katar'da koronavirüs vaka sayısı 78.416 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 55.252'ye, ölü sayısı ise 70'e yükseldi.⁵² Doha yönetimi salgınla mücadele kapsamında kapatılan bazı camilerin, 15 Haziran Pazartesi gününden itibaren cuma namazı hariç olmak kaydıyla kullanıma açılacağını duyurdu. Önleyici tedbirlere göre ise camilerdeki abdest haneler kullanıma kapatılacaktır.⁵³ Benzer şekilde salgının yayılmasını önlemek maksadıyla seferlerine ara veren Katar Havayolları, 13 Haziran'dan itibaren İstanbul'a seferler düzenlemeye başlayacaktır.⁵⁴

Hafta içinde Katar'ın Ankara Büyükelçisi Salim Mübarek el-Şafi, Nevşehir'i ziyaret ederek çeşitli gezi ve incelemelerde bulundu. Bölgedeki çeşitli turistik merkezleri gezme fırsatı bulan el-Şafi, Belediye Başkanı Rasim Arı ile görüştü. Büyükelçi ayrıca, Nevşehir'de bulunan dünyanın en büyük kaya oyma tarihi yamaç yerleşim merkezini ziyaret etti. Arı görüşme sonrasında ise sosyal medyadan yaptığı paylaşımında, "Katar büyükelçimizi şehrimizde misafir ediyoruz. Yaptığımız verimli görüşme neticesinde sürprizlere hazır olun" ifadelerine yer verdi.⁵⁵ Katar'a ilişkin bir diğer haber ise Doha yönetimi tarafından Van'ın Çatak ilçesinde PKK'lı teröristlerin yol çalışması yapan firmanın sivil servis aracına yönelik düzenlediği ve 2 işçinin şehit olduğu, 8 işçinin yaralandığı saldırıyı kınaması oldu.⁵⁶

Son olarak, Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed el-Sani'nin babası olan eski Emir Şeyh Hamad bin Halife el-Sani, Filistin İslami Cihad Hareketi'nin eski Genel Sekreteri Dr. Ramazan Abdullah Şallah'ın vefatının ardından hareketin lideri Ziyad en-Nahale'yi telefonla arayarak Filistin halkına, harekete ve Şallah'ın ailesine taziyelerini ilettili.⁵⁷

• Kuveyt:

Toplam koronavirüs vaka sayısının 35,920'ye ölü sayısının ise 296'ya yükseldiği belirtildi. İyileşen hasta sayısının 26,759'a yükseldiği açıklandı.⁵⁸ Üç ay ibadete kapalı olan camilerin ise açılacağı duyuruldu.⁵⁹

Kovid-19 sebebiyle meydana gelen ekonomik sorunların gözden geçirilmesi için düzenlenen seminerde katılımcılar sağlık, eğitim ve yatırım sektörünün etkilenmeyeceği şekilde bir bütçe düzenlemesi gerektiğini belirtti. Piyasadaki şartları normalleştirmek ve pandemi süreciyle baş etmek için gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi gerektiğine dikkat çekildi.⁶⁰ Petrol Bakanlığı, Kuveyt Petrol Şirketi'ne yabancı işçi alımının durdurulduğunu açıkladı. Ulusal petrol şirketleri tarafından işten çıkarılan Kuveytli vatandaşların durumuna sessiz kalınmayacağı belirtildi. Koronavirüs ve petrol talebinin azalması sebebiyle düşen petrol fiyatlarının ekonomilerini kötü etkilediğini ancak petrol fiyatının yükselmeye başladığını bildirildi. Petrol sektörünün tek gelir kaynağı olmaması gerektiğine ve milli ekonominin gelişmesi için özel sektöre yatırım yapılması gerektiğine dikkat çekildi.⁶¹ Ticaret ve Endüstri Bakanı Halid El-Rıdvan tarafından ticaretin korunması adına özel sektördeki küçük, orta ve büyük işletmeler ve çalışanları için yasa teklifi yapıldı.⁶²

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) tarafından düzenlenen video konferansta İsrail'in işgal tehdidi görüşüldü. Kuveyt, İİT'ye ve Suudi Arabistan'a teşekkürlerini bildirirken Dışişleri Bakanı Ahmed Nasır Al-Muhammed Al-Sabah, uluslararası toplumu İsrail'in oluşturduğu tehdidi ve ihlallerini görmeye ve çözüm bulmaya davet etti. Kuveyt'in İsrail'in Filistin topraklarını işgal planını şiddetle reddettiklerini açıkladı.⁶³

Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Dr. Ahmed Nasır Al-Muhammed Al-Sabah, Irak Cumhurbaşkanı Berhem Salih ile bir görüşme gerçekleştirdi. Irak'ın istikrarlı ve gelişen bir ülke olmasına destek belirtildi. Bölgesel ve küresel gelişmelerden, Kovid-19'un etkilerinden ve mücadelesinden bahsedildi.⁶⁴

• Umman:

Toplam koronavirüs vaka sayısının 23,481'e, iyileşenlerin sayısının ise 8,454'a yükseldiği açıklandı. Ölü sayısının ise 104 olduğu belirtildi.⁶⁵ Hafta içinde Umman'a ilişkin en kritik gelişme ise Sultanlığın Körfez ülkelerinden mali yardım istemesi oldu. Salgın ve düşük petrol fiyatlarının ekonomik etkisiyle başa çıkmakta zorlanan Umman'ın, bu çerçevede komşularıyla diyalog halinde olduğu ifade edildi.⁶⁶

Umman Sultanı Heysem bin Tarık'ın kraliyet kararnamesi ile Siber Savunma Merkezi kurulduğu açıklandı. İç Güvenlik Servisi'ne bağlı bir kurum olacağı belirtildi.⁶⁷

Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada tıp sektöründe çalışan yabancıların sayısının 2019 yılında azaldığı ve Ummanlaştırma projelerinin %80-%94 aralığında seyrettiği, bazı sektörlerde %100'e ulaştığı belirtildi. Gelecekte her sektörde Ummanlaştırma planının %90 oranlara çıkmasını beklediklerine de değinildi.⁶⁸

Son olarak, Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Umman'ın yatırım merkezi haline gelmesi adına yabancı yatırımcıları ülkeye çekmeye çalışılacağı, bu bağlamda yeni bir yasayla yatırım sürecinin ve gerekli izinlerin sağlanmasının kolaylaştırılacağı duyuruldu.⁶⁹

• Bahreyn:

Tespit edilen koronavirüs vaka sayısı 17.713'e ulaşırken, hayatını kaybedenlerin sayısı da 37 oldu. 12.191 kişinin de iyileştiği bilgisi mevcuttur.⁷⁰ Salgının ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinden kurtulmaya çalışan ulusal petrol şirketi Bapco bir kısım çalışanının işten çıkarılacağını duyurmuştu. İlave olarak yapılan açıklamada Bahreyn vatandaşlarının bu işçi çıkarımından muaf tutulacağı ifade edildi.⁷¹

Öte yandan meclis komisyonu bir çağrı yaparak kamu eğitimindeki iş gücünün millileştirilmesinde hız kazanılmasını istedi. Açıklamaya göre devlete ait kurumlarda çalışan yabancı eğitimcilerin sayısı 3.716 olmakla birlikte bunun Bahreyn'e yıllık maliyeti 57 milyon Bahreyn Dinarıdır.⁷² Bahreyn'de 5 yıldır hapiste bulunan insan hakları aktivisti Nabeel Rajab'ın bu hafta serbest bırakıldığı açıklandı. 2011'deki demokrasi protestolarında önemli bir rol oynayan ve Suudi Arabistan'ın Yemen'e müdahalesini eleştiren ve yetkilileri insanlara işkence yapmakla suçlayan açıklamaları sebebiyle hapis cezasına çarptırılan Rajab'ın cezasının **kalan kısmı alternatif yollarla infaz edilecek**. Alternatif cezanın ne olacağını henüz kesinleşmemişken ev hapsi, kamu hizmeti gibi seçenekler mevcuttur.⁷³ Son olarak, 2020 Küresel Barış Endeksi verilerine göre Bahreyn 9 sıra yükseldi. Yine aynı rapora göre Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki ülkeler arasında 8. sırada yer aldı.⁷⁴

• Yemen:

Merkezi hükümet güçleri ile BAE destekli ayrılıkçı Güney Geçiş Konseyi (GGK) güçleri arasındaki çatışmalar yer yer devam etmektedir. Ebyen'de yoğunlaşan çatışmalar sonucunda GGK güçleri içerisinde görev alan Kıdemli Subay Ali Saif El-Halemi'nin öldürüldüğü bilgisi paylaşıldı.⁷⁵ Yine bu bölgedeki saldırılar neticesinde merkezi hükümet güçlerinin GGK güçlerinden aldığı bölgelerde BAE'ye ait füzeler ele geçirildi.⁷⁶ Diğer yandan GGK'ya yönelik yerel tepkiler de artmaktadır. Yemen'in güneyindeki Sokotra halkı BAE destekli ayrılıkçı GGK güçlerini protesto ettiler.⁷⁷ Husiler de yine bir açıklama yaparak BAE ve Eritre'yi iş birliği yapmakla suçladı ve tarafların Babül Mendeb Boğazı'ndaki faaliyetlerini kınadı.⁷⁸

Bir diğer eleştiri de Yemen Mahalli İdareler Bakanı Abdurakib Fetih'ten BM Yemen Özel Temsilcisi Martin Griffiths'e geldi. Fetih, yaptığı açıklamada Griffiths'in Yemen'de olup bitenlerden haberdar olmadığını ifade etti.⁷⁹ Yemen ile ilgili önemli bir gelişme de ABD Kongresi'nde yaşandı. Cumhuriyetçiler hazırladıkları bir öneriyle Husilerin terörist listesine alınmasını teklif etti.⁸⁰ İngiltere Büyükelçisi ise Asharq Al-Awsat adlı gazeteyle verdiği demeçte GGK'nın daha önce güney bölgelerinde ilan etmiş olduğu öz yönetim kararından vazgeçmesi ve meşru hükümetin Aden'e geri dönmesi gerektiğini ifade etti.⁸¹

Diğer yandan ülkede insani krizin boyutları da gün geçtikçe artıyor. İnsani yardım örgütleri tarafından yapılan açıklamada Husi milislerin Sana'daki hapisanelerde kalan mahkumlar için gönderilen ilaç ve gıda yardımlarının girişlerini engellediği belirtildi.⁸² Uluslararası Göç Örgütü de Yemen'deki kötü gidişattan dolayı sene başından bu yana 95 bin kişinin göç etmek zorunda kaldığını açıkladı.⁸³ Yine Gazeteciler Sendikası yaptığı bir açıklamayla 2014'ten bu yana olan süreçte 38 üyelerinin öldürüldüğünü ifade etti.⁸⁴ Yemen bir diğer taraftan da koronavirüsle mücadele etmektedir. Şu ana kadar açıklanan verilere göre hasta sayısı 705'e yükselirken 106 kişi de hayatını kaybetti.⁸⁵ Yemenli Doktor ve Eczacılar Sendikası da bir açıklama yaparak ölen kişilerin 32'sinin doktor olduğunu bildirdi.⁸⁶

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Fas Gündemi:

Koronavirüsün etkileri ülke üzerinde devam etmektedir. Salgın nihayete erdirilememişse de vaka sayısı artışı ve ölüm sayısındaki artış oldukça düşük seviyelerdedir. Geçtiğimiz haftadan bu yana yalnızca 4 kişi Kovid-19 kaynaklı olarak hayatını kaybetmiştir. Başlangıçtan bu yana 8734 vaka bildirilirken 7725 kişi iyileşmiş ve 212 kişi ise hayatını kaybetmiştir.⁸⁷

Fas Dışişleri Bakanı Bourita ile Tunus Cumhurbaşkanı bir görüşme gerçekleştirdi. Bu görüşmede ikili iş birlikleri ve ilişkilerin güçlendirilmesinin yanı sıra özellikle Libya meselesinde her iki ülkenin de temel aldığı hususun Şikrat Anlaşması olduğu ifade edilmiştir.⁸⁸ Geçtiğimiz haftalarda yaşanan Fas büyükelçisinin Cezayir'i düşman ülke olarak nitelendirmesinin etkileri devam etmektedir. Cezayirli yetkililerin Büyükelçi'yi casus olarak nitelendirmesiyle birlikte Fas, Oran'da görev yapan Büyükelçisini geri çağırmıştır.⁸⁹

Sahel Bölgesinin hareketlenmesi ile birlikte Fas'ın da bölgeye olan hassasiyeti artmıştır. Sahel hakkında toplanan Dışişleri Bakanları Komisyonunda Fas temsilcisi bölgedeki güvenlik sorunlarının altını çizmiş ve Fransa'nın sahada bulunmasından memnuniyetini dile getirmiştir.⁹⁰

Mali Ulusal Meclisi başkanı Moussa Timbiné, 'Fas Krallığı, Mali ile fiziksel sınırların olmamasına rağmen, Mali'nin Fas ile çok yönlü ilişkilere sahip olduklarını belirtmiştir. Mali'deki Fas ekonomik varlığının kayda değer bir pazarı olduğunu belirterek ikili iş birliğinin

başarılarını memnuniyetle karşıladığını açıklamıştır. Cezayir'in dış politika ataklarından sonra Fas'ı da aktif olarak sahada görmekteyiz.⁹¹

• Cezayir Gündemi:

Cezayir'de Kovid-19 etkileri devam etmektedir. Salgının başından bu yana onaylanan vaka sayısı 10.919'a yükselirken iyileşen kişi sayısı ise 7606 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte 767 kişi virüsten dolayı hayatını kaybetmiştir. Normalleşme adımlarının atıldığı ülke de kısmi zamanlı sokağa çıkma yasağı uygulanan 29 ilden 19'unda bu uygulama kaldırılmıştır. Akşam 20:00'dan sabah 05:00 arasında uygulanan yasak ülkenin başkenti Cezayir ve bir diğer büyük şehir Oran'da devam etmektedir.⁹² Hafter'in Libya'da güç kaybetmesinin ardından onu destekleyen Tobruk Temsilciler Meclisi Sözcüsü Akile Salih, Cezayir'i sürpriz şekilde ziyaret etmiştir. Görüşmenin detayları henüz bilinmezken Cezayir'in askeri çözümden yana olmadığı bir kez daha yinelenmiştir.⁹³

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebun geçtiğimiz cuma günü detaylı açıklamalarda bulunmuştur. Anayasal ve yönetsel şeffaflığın özellikle altını çizen Tebun, işçi sınıfının ve orta sınıf insanların tepkilerini önemseydiğini ve tarih boyunca Cezayir'de görülen en şeffaf yönetimi sergilediklerini duyurmuştur. Libya meselesi ile ilgili de önemli açıklamalar yapan Cumhurbaşkanı, arabuluculuk yapabileceklerini ve askeri çözümün kesinlikle kabul edilmeceğini bir kere daha yinelemiştir.⁹⁴

• Tunus Gündemi:

Koronavirüs salgınında, Tunus'ta bugüne kadar 1094 vaka görülürken 995 kişi iyileşmiş ve 50 kişi ise hayatını kaybetmiştir. Ülke genelindeki tüm sokağa çıkma yasakları 8 Haziran itibarıyla kaldırılmıştır.⁹⁵

Perşembe günü, Milli Savunma Bakanı Imed Hazgui açıklamalarına göre Tunus topraklarını, hava ve deniz alanlarını iyi bir şekilde kontrol ettiğini teyit ederek, Tunus topraklarında herhangi bir yabancı askeri varlığın destek için bulunmasını reddetmiştir.⁹⁶

Tunus'ta düzensiz göçmenleri taşıyan bir teknin batmasıyla 54 mülteci hayatını kaybetmiştir. İtalya'ya doğru yol alan bir tekne, Sfax sahilinde batmıştır.⁹⁷ Geçtiğimiz hafta salı günü mecliste oylanan ve Fransa'nın sömürge dönemi için Tunus'tan özür dilemesini öngören teklifin kabul görmemiştir. Fransa'nın halen etkisinin bulunduğu Tunus meclisinde Onur Koalisyonu'nun yanı sıra Nahda Hareketi ve Demokratik Akım partilerinin tasarımı desteklemesi yeterli olmadı. 217 milletvekilinin bulunduğu tasarı teklifi için 128 milletvekili katılım sağlarken, 46 milletvekili tasarıya karşı çıkmıştır.⁹⁸

Ekonominin Kovid-19 kaynaklı olarak daha da kötüye gitmesinin ardından pandeminin etkilerinden sıyrılmak için Tunus sınırlarını 27 haziranda açma kararı almıştır. Tunus, bu hamle ile turizm sektörüne yeni bir soluk getirerek ekonomik gelirlerinin artmasını beklemektedir.⁹⁹

• Libya Gündemi:

Vatiye Hava Üssü'nün 18 Mayıs'ta alınması sonrasında UMH'ye bağlı güçler, Trablus'un güneyine odaklanmaya başlamış, 3 Haziran'da Trablus sınırlarında tam kontrol sağlanırken sonraki günlerde de Terhune ve Ben-i Velid'de kontrol sağlanmıştı. Geçtiğimiz hafta boyunca Trablus'un güneyi ve özellikle de Hafter milislerinin uzun süre saldırı merkezi olarak kullandıkları Terhune'de mayın temizleme çalışmaları sürdürüldü. TSK'nın Twitter üzerinden paylaşmış olduğu görüntülerde, Terhune kentinde mayın temizleme çalışmalarında bulunan SAS ve SAT komandolarının faaliyetlerine yer verildi.¹⁰⁰

Yeni Şafak tarafından hazırlanan bir haberde, Türkiye'nin Vatiye Havaüssü'nü kullanmaya başlayacağı, siha ve hava operasyonlarının buradan yapılacağı bilgisi paylaşıldı. Yine aynı haberde Misrata şehrine de Türk firkateynlerinin konuşlandırılacağı aktarıldı.¹⁰¹

Libya ordusu 25 Mart'ta başlattığı Barış Fırtınası Operasyonu kapsamında 3 Haziran'da başkent Trablus'un bütün idari sınırlarında, 4 Haziran'da da Kasr Bin Gaşir'de kontrolü sağlamıştı. Ordudan 6 Haziran Cumartesi günü yapılan açıklamada da Sirte, Cufra Askeri Hava Üssü ve çevresindeki bölgeleri Hafter'e bağlı milislerden kurtarmak için "Zafer Yolları" ismiyle yeni bir harekât başlatıldığı duyurulmuştu.¹⁰²

Fransa Cumhurbaşkanlığı, Türkiye'nin "agresifleşen" bir politika izleyerek Libya'ya müdahale etmesinin "kabul edilemez" olduğunu açıkladı. Türkiye'nin "NATO'dan faydalandığı" savunulan açıklamada, "Fransa buna izin veremez. Bu konuda NATO üyeleriyle de görüşmeler yapacağız" dendi.¹⁰³ Tüm bu açıklamalara rağmen Fransa'nın desteklediği Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) Libya'nın doğusundaki gayrimeşru silahlı güçlerin lideri Halife Hafter'e bağlı milislere gönderdiği ve milislerin depolarından çıkan yüz milyonlarca dolar değerindeki nitelikli silah, mühimmat ve araç, Libya ordusunun eline geçmiştir.¹⁰⁴

• Mısır Gündemi:

Mısır müftülüğu İstanbul'un fethini işgal olarak tanımladığı bir açıklamada bulundu. Gelen tepkiler üzerine bu önemli tarihi olayı işgal olarak nitelendirmekten geri adım attı ve "büyük bir İslami fetih" olarak yüceltildiği bir açıklama daha yayınladı.¹⁰⁵

Sudan, Mısır ve Etiyopya'nın su işleri bakanları, video konferans yöntemiyle doğrudan müzakerelere yeniden başlayarak, Rönesans Barajı ile ilgili sorunları ele aldı. Üç ülkeden bakanın

yer aldığı toplantıya ABD, Güney Afrika ve Avrupa Birliği Komisyonu'ndan üç gözlemci de katıldı.¹⁰⁶ Toplantı sonrası açıklama yapan Mısır'ın Sulama ve Su Kaynakları Bakanlığı yaptığı açıklamada, müzakerelerin yeniden başlaması için yapılan ilk görüşmesinin olumlu olmadığını ve somut bir sonuca ulaşamadığını söyledi.¹⁰⁷ Mısır, Etiyopya'yı, taraflar arasında üçlü bir anlaşmaya varılana kadar tartışmalı Rönesans Barajı'nın doldurulması konusunda herhangi bir "tek taraflı işlem" yapmamaya çağırıyordu.¹⁰⁸

Bu hafta yayınlanan fotoğraflar Mısır'ın Libya sınırının yakınında "Jerjoub" adlı yeni bir askeri deniz üssü açmaya hazır olduğunu ortaya koydu. Mısır askeri uzmanı Mohamed Al-Kinani RT Arapça'ya yaptığı açıklamada, bu üssün Kızıl ve Akdeniz denizlerindeki Mısır kuvvetlerine lojistik destek için odak noktası olacağını, böylece bölgedeki mevcut zorluklarla ve tehditlere karşı hazırlıklı olacaklarını söyledi.¹⁰⁹

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli:

Rusya Sanayi ve Ticaret Bakanı Vasily Osmakov, Rusya'nın 2020 sonunda Mısır ve Çin'de nükleer santraller inşa etmeye başlamayı planladığını söyledi. Mısır da yapılacak tesisin dört biriminin tamamının 2028-2029 tarihine kadar tamamlanması planlanmaktadır.¹¹⁰

Güney Kore devleti tarafından işletilen Korea Gas Corp (KOGAS), LNG kargosunu alımını erteledi. Ertelenen LNG kargolarının en az 16 ve muhtemelen 30 kargo kadar olabileceğini düşünülmektedir.¹¹¹

Belneftekhim şirketinin perşembe günü bildirdiğine göre, Belarus'ta Novopolotsk'taki Naftan rafinerisi Amerikan petrolünü almaya başladı.¹¹²

• Türkiye:

Türkiye'nin devlet doğalgaz şebekesi işletmecisi BOTAS, Azerbaycan'ın Nahcivan bölgesine gaz boru hattı ihalesi açtı. BOTAS'ın ihalesi, Türkiye'nin doğusunda yer alan Nahcivan sınırından 80 kilometre kadar uzanan ve yaklaşık 2 milyar metreküp doğalgaz taşıyabilen bir boru hattı tasarımını içermektedir. Çalışmalar 2021'in başlarında tamamlanacak, yani hattın 2022 gibi erken bir zamanda işletilebileceği anlamına gelmektedir. Bu proje ile Nahcivan'ın İran gazına bağımlılığını azaltacağı için Türkiye'nin bu açılımı ABD'nin politikası ile paralellik göstermektedir.¹¹³

• Ortadoğu:

Libya'nın Ulusal Petrol Şirketi (NOC) yaptığı açıklamada, El Feel petrol sahasında günde 12,000 varil (bpd) üretim ile üretime yeniden başladığını ve 14 gün içinde 70,000 bpd'lik tam

kapasiteye geri döneceğini doğruladı.¹¹⁴ Ayrıca, Libya'daki Sharara petrol sahasında üretimi tekrar başlatması üzerinden çok süre geçmemesine rağmen, silahlı bir grubun üretimi bir kez daha durdurmasından dolayı, üretimin 24 saat içinde ikinci kez durdurulduğu bildirildi. Sharara petrol sahası, 300Mbbls / gün kapasiteli bulunmaktadır. Ulusal Petrol Şirketi (NOC), sahadaki üretimin 90 gün içinde normale döneceğini düşünmektedir.¹¹⁵

Salı günü Suudi Arabistan kabinesi, yeni maden yasasını onayladı. Suudi hükümeti, 2030 yılına kadar yerli ve yabancı yatırımcılarla ulusun ekonomik çıktısına katkısını üç katından daha fazla artırmayı ve sektör de 200.000'den fazla iş gücü yaratmayı öngörüyor. Kullanılmayan maden kaynaklarının (1,33 trilyon dolar) değerinde olduğunu tahmin ediyor.¹¹⁶

Suudi Arabistan'ın devlet petrol devi ARAMCO, Asya'ya olan Arap hafif ham petrolünün temmuz ayı fiyatını satış marjını haziran ayından 0,20 dolar artarak varil başına 6,10 dolara yükseltti. Ayrıca, temmuz OSP'sini Arap hafif ham petrolü ASCI'ye (Argus Sour Crude Index) varil başına 1,35 dolara yükseldi. ARAMCO Arap hafif ham petrol için OSP'sini Kuzeybatı Avrupa'ya artırarak önceki aydan 4 dolar artarak ICE Brent'e kıyasla varil başına 0,30 dolar yükseltti.¹¹⁷ İran, Asya'daki alıcılar için İran Hafif Ham petrolünün resmi satış fiyatını (OSP) Temmuz ayında Umman ve Dubai ortalamasının 30 sent artış göstererek 5,20 dolar artarak belirledi.¹¹⁸ Irak Devlet Petrol Pazarlama Örgütü (SOMO) perşembe günü yaptığı açıklamada, Irak'ın Basra Light ham petrolünün Temmuz ayı resmi satış fiyatı (OSP) referans fiyata göre Asya da 1,25 dolar yükseltti.¹¹⁹

Suudi Arabistan'ın petrol ihracatının 2020'nin ilk çeyreğinde yüzde 21,9 veya 11 milyon dolar düştü. Suudi Arabistan'ın petrol ihracatının ülkenin toplam ihracat operasyonlarındaki payı 2019'un ilk çeyreğinde yüzde 77'den 2020'nin ikinci çeyreğinde yüzde 75,8'e geriledi.¹²⁰

Suudi-Yemen Kalkınma ve Yeniden Yapılandırma Programı (SDRPY), Sokotra Valiliği'nde Hadibu ve Qulansiyah'daki iki santralin faaliyete geçirilmesi ve işletilmesi ve su kaynaklarının yönetimi için bir geliştirme projeleri paketi başlattı.¹²¹

İran Enerji Bakanlığı, İran hükümetinin elektrik israfını kontrol etmesi için optimum güç kaynağı Amarah-Karkheh 400-KW elektrik şebekesini Irak ile senkronize etti. Ayrıca, İran enerji şebekesini Irak'a bağlama operasyonunu başlattı.¹²²

11 Haziran 2020 tarihinde, Irak Cumhuriyeti heyeti ve ABD Hükümeti heyeti Stratejik Diyalog görüşmesi yaptı. Görüşmelerde güvenlik ve terörle mücadele, ekonomi ve enerji, siyasi konular ve kültürel ilişkiler ele alındı. Amerika Birleşik Devletleri, temel ekonomik reformları yürürlüğe koyma planlarıyla bağlantılı uluslararası finans kurumları da dahil olmak üzere Irak'ın reform çabalarına uluslararası desteğin ilerletilmesine yardımcı olmak için doğrudan Irak Hükümeti ile birlikte çalışmak üzere ekonomik danışmanlar sağlamayı planlıyor. İki hü-

kümet, iş koşullarının uygun olması koşuluyla, enerji ve diğer sektörlerdeki Dünya çapındaki ABD enerji şirketlerini kapsayan yatırım projeleri potansiyelini tartıştı.¹²³

Irak Petrol bakan yardımcısı Hamed Younis 9 Haziran'da yaptığı açıklamada, Irak'ın İran'dan gaz ithalatına olan bağımlılığı azaltmaya çalıştığından, Irak'ın önümüzdeki iki ila üç yıl içinde ilişkili ve ilişkisiz gaz projeleri geliştirme planlarını sürdürdüğünü söyledi. Günde 1,2 milyar standart metreküp ilişkili gaz geliştirmek için projeler araştırıldığı açıklamasında bulundu.¹²⁴

Qatar Petroleum (QP) Katar Kimyasal ve Petrokimya Pazarlama ve Dağıtım Şirketi'ni (Muntajat) entegre edecek. QP, entegrasyonun QP'nin küresel erişimini genişletmeye devam etmesini ve downstream yeteneklerini daha da güçlendirmesini sağlayacağını belirtti.¹²⁵

KAYNAKÇA

- ¹ <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/202006101042227334-abd-merkez-kuvvetler-komutani-suriyede-ne-kadar-kalacagimiz-siyasi-bir-karara-bagli/>
- ² <https://ru.usembassy.gov/special-representative-jeffreys-call-with-russian-deputy-foreign-minister-vershinin/>
- ³ https://www.syriahr.com/en/?p=169052&utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=dow-n-with-assad-economic-crisis-in-syria-leads-to-rare-anti-regime-protests
- ⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20200608-12-killed-in-raids-on-iran-sites-in-syria/>
- ⁵ https://www.syriahr.com/en/?p=169583&utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=syri-as-assad-dismisses-pm-as-economic-crisis-grows-ld
- ⁶ <https://en.topwar.ru/171997-vzryv-progemel-na-puti-kolonny-rossijskoj-voennoj-policii-v-sirii.html>
- ⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/baris-pinari-harekati-bolgesinde-3-pkk-ypgli-terorist-etkisiz-hale-getirildi/1876199>
- ⁸ https://www.syriahr.com/en/?p=169036&utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=russ-ian-air-strikes-in-idlib-syria-kill-at-least-three-civilians
- ⁹ <https://www.trtworld.com/magazine/several-cities-in-syria-move-to-adopt-turkish-lira-37202>
- ¹⁰ <https://www.cnnturk.com/turkiye/idlibde-16nci-ortak-devriye-yapildi>
- ¹¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-basbakani-kazimi-musulun-deasin-eline-gecmesi-mezhepci-politikalarin-sonucuydu/1873802>
- ¹² <https://www.kurdistan24.net/tr/news/68c45f82-8ede-4bb0-88ed-ef20f08db75c>
- ¹³ <https://www.middleeastmonitor.com/20200609-iraq-shia-leader-calls-to-ban-large-gatherings-over-covid-19/>
- ¹⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bagdat-ve-washingtondan-iraktaki-abd-askerlerinin-azaltilmasi-karari/1874313>
- ¹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iraktaki-abd-ussune-fuze-saldirisi-duzenlendi/1876027>
- ¹⁶ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2328561/bagdattaki-yesil-bolge'ye-fuze-dustu>
- ¹⁷ <https://www.middleeastmonitor.com/20200609-us-military-plane-crashes-at-taji-base-in-iraq/>
- ¹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/terror-orgutu-deasin-irakin-enbar-vilayetindeki-sozde-valisi-yakalandi/1873486>
- ¹⁹ <https://www.reuters.com/article/us-iraq-secutiry-denmark/denmark-agrees-to-send-more-troops-to-iraqs-nato-training-mission-idUSKBN2311HU>

- 20 <https://www.reuters.com/article/iraq-oil-opec/iraq-hopes-oil-revenues-will-increase-statement-idUSL4N2D03H4>
- 21 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/c8bebc00-1967-47c4-a7f8-e1aa0d1d72b8>
- 22 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/3dcd8e5b-0f45-4f34-8d07-7b9d8ffd4388>
- 23 <https://www.middleeastmonitor.com/20200608-iraq-najaf-protestors-clash-with-police-in-najaf/>
- 24 https://www.facebook.com/watch/live/?v=247069809927538&ref=watch_permalink
- 25 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1108448446193192&id=523275694710473
- 26 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=753310165447473&id=155102421934920
- 27 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1106933883011315&id=523275694710473
- 28 <https://www.facebook.com/watch/?v=709209436559215>
- 29 <https://www.almaalomah.com/2020/06/09/478737/>
- 30 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/3342862205747423>
- 31 <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/son-dakika-devlet-bahceli-bu-yanlisin-vahim-sonuclari-olabilecektir-6232016>
- 32 <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=3962285590511686&set=a.1204555409618065&type=3>
- 33 <https://www.tbajansi.com/diyalede-deas-saldirisi-6-olu-6-yarali/>
- 34 <http://turkmenlihaber.net/turkmeneli/item/17256-harbiye-kerkuk-te-deas-a-ait-2-hedefin-imha-edildigini-duyurdu.html>
- 35 <http://turkmenlihaber.net/turkmeneli/item/17348-kerkuk-te-69-kisi-daha-koronavirus-e-yakalandi-2-kiside-hayatini-kaybetti.html>
- 36 http://drawmedia.net/page_detail?smart-id=6064
- 37 <http://skurd.net/2020/06/08/>
- 38 <http://wishe.net/details.aspx?>
- 39 <https://about.fb.com/news/2020/06/may-cib-report/>
- 40 http://drawmedia.net/page_detail?smart-id=6056
- 41 https://politicmedia.net/detailnewspo.aspx?jimare=9660&cor=2&related=2&fbclid=IwAR13e8Lj-HaYYhF_4NyUkCQE5IRFY_ieJm8tZuavcwKn1TOJK50gUgEcU_k
- 42 <https://www.facebook.com/sarkawtshams/posts/1293237841019775>
- 43 <https://www.facebook.com/sarkawtshams/posts/1293237841019775>
- 44 <https://www.nasnews.com/corona/>
- 45 <https://news.google.com/covid19/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR:tr>

- ⁴⁶ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iran-slams-un-report-on-arms-used-in-saudi-attacks/1875165>
- ⁴⁷ <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/202006141042245846-suudi-arabistanli-futbolcu-ulkedeki-koronavirus-kararlarina-iliskin-paylasimi-nedeniyle-gozaltina/>
- ⁴⁸ <https://www.haber7.com/dunya/haber/2985115-suudi-arabistanda-kanuni-sultan-suleymana-buyuk-terbiyesizlik/?detay=1>
- ⁴⁹ <https://news.google.com/covid19/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR:tr>
- ⁵⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/insan-haklari-izleme-orgutu-baedeki-en-az-3-hapishaneye-kovid-19-sicradi-/1871992>
- ⁵¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/karadagiden-baeye-tutuklu-alimleri-serbest-birak-cagrisi/1875841>
- ⁵² <https://news.google.com/covid19/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR:tr>
- ⁵³ <https://www.thepeninsulaqatar.com/article/08/06/2020/Limited-opening-of-mosques-from-June-15-with-special-precautionary-measures-Awqaf>
- ⁵⁴ <https://www.dailysabah.com/business/transportation/qatar-airways-lufthansa-to-resume-flights-to-turkey>
- ⁵⁵ <https://www.haberturk.com/nevsehir-haberleri/78666925-katarin-ankara-buyukelcisi-salim-mubarek-al-safi-nevsehirde>
- ⁵⁶ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/qatar-condemns-pkk-s-terrorist-attack-in-eastern-turkey/1870427>
- ⁵⁷ <https://www.haberler.com/katar-emirinin-babasindan-filistin-islami-cihad-13307894-haberi/>
- ⁵⁸ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2899664&Language=en>
- ⁵⁹ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2899055&Language=en>
- ⁶⁰ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2899184&Language=en>
- ⁶¹ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2899031&Language=en>
- ⁶² <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2899021&Language=en>
- ⁶³ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2899119&Language=en>
- ⁶⁴ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2899670&Language=en>
- ⁶⁵ <https://gulfnnews.com/world/gulf/oman/covid-19-oman-reports-1404-new-cases-5-deaths-1.1592127553628>
- ⁶⁶ <https://www.bloombergquint.com/global-economics/oman-said-to-test-waters-for-aid-from-gulf-neighbors-amid-crisis>
- ⁶⁷ <https://omannews.gov.om/NewsDescription/ArtMID/392/ArticleID/14315/HM-The-Sultan-Issues-Royal-Decree-on-Establishing-Cyber-Defence-Centre>

- ⁶⁸ <https://omannews.gov.om/NewsDescription/ArtMID/392/ArticleID/14310/Omanisation-Percentages-Rise-in-Medical-Jobs-in-2019-Health-Ministry>
- ⁶⁹ <https://timesofoman.com/article/3015948/oman/government/foreign-capital-investment-law-simplified-to-attract-investors-to-oman>
- ⁷⁰ <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- ⁷¹ <http://www.gdnonline.com/Details/825181>
- ⁷² <http://www.gdnonline.com/Details/825290>
- ⁷³ <https://www.reuters.com/article/us-bahrain-security/bahrain-releases-leading-rights-activist-nabeel-rajab-lawyer-idUSKBN23G1W8>
- ⁷⁴ <http://www.gdnonline.com/Details/825157>
- ⁷⁵ <https://www.middleeastmonitor.com/20200610-uae-backed-senior-yemen-officer-dies-in-abyan/>
- ⁷⁶ <https://www.middleeastmonitor.com/20200609-yemen-army-seizes-uae-missiles-from-the-transitional-council/>
- ⁷⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yemenliler-sokotradaki-bae-destekli-silahli-olusumlari-protostetti/1869343>
- ⁷⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/husilerden-yemen-adalarina-saldiri-konusunda-bae-eritre-is-birligine-kinama/1869193>
- ⁷⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yemenli-bakandan-bm-yemen-ozel-temsilcisine-elestiri-griffiths-yemendeki-sorunu-teshis-etmekten-aciz/1867889>
- ⁸⁰ <https://www.middleeastmonitor.com/20200611-us-congress-republicans-list-yemens-houthis-as-a-terror-group/>
- ⁸¹ <https://www.middleeastmonitor.com/20200611-uk-envoy-uae-backed-yemen-forces-must-end-self-rule-declaration/>
- ⁸² <https://www.middleeastmonitor.com/20200608-rights-group-yemens-houthis-ban-entry-of-medicine-food-to-detainees/>
- ⁸³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uluslararasi-goc-orgutu-yemende-yil-basindan-beri-yaklasik-95-bin-kisi-yerinden-oldu/1873750>
- ⁸⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20200611-journalists-syndicate-reveals-that-38-members-have-been-killed-in-yemen-since-2014/>
- ⁸⁵ <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- ⁸⁶ <https://www.middleeastmonitor.com/20200612-32-yemen-doctors-die-of-coronavirus/>
- ⁸⁷ <https://www.moroccoworldnews.com/2020/06/305819/morocco-confirms-101-new-covid-19-cases-69-recoveries/>

- ⁸⁸ <https://www.morocoworldnews.com/2020/06/305400/moroccan-fm-transmits-king-mohammed-vis-message-to-tunisian-president/>
- ⁸⁹ <https://www.morocoworldnews.com/2020/06/305509/morocco-summons-algerian-ambassador-over-algerias-hostile-remarks/>
- ⁹⁰ <https://www.morocoworldnews.com/2020/06/305788/morocco-calls-for-commitment-to-resolve-worsening-situation-in-sahel/>
- ⁹¹ <https://www.mapnews.ma/en/actualites/politics/morocco-neighboring-country-which-mali-enjoys-multifaceted-relations-speaker>
- ⁹² <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/algeria-lifts-coronavirus-curfew-in-19-provinces/1876063>
- ⁹³ <https://thearabweekly.com/aguila-salehs-visit-algeria-raises-questions-about-his-agenda-and-hosts>
- ⁹⁴ <http://www.aps.dz/en/algeria/34539-president-tebboune-underlines-his-commitment-to-the-consecration-of-transparency-assures-that-algerian-people-is-his-major-concern>
- ⁹⁵ http://www.xinhuanet.com/english/2020-06/09/c_139124380.htm
- ⁹⁶ <https://www.tap.info.tn/en/Portal-Politics/12769501-defence-minister>
- ⁹⁷ <https://www.aljazeera.com/news/2020/06/death-toll-tunisia-migrant-shipwreck-rises-54-200612073326530.html>
- ⁹⁸ <https://www.tap.info.tn/en/Portal-Politics/12764416—ennahdha>
- ⁹⁹ <https://www.traveloffpath.com/tunisia-reopening-borders-to-tourists-starting-june-27/>
- ¹⁰⁰ https://www.ntv.com.tr/turkiye/turk-askeri-libyada-mayin-temizliyor,8GJXkxbz00yQ_hGlKRfnGQ
- ¹⁰¹ <https://www.yenisafak.com/dunya/libyaya-iki-us-daha-tsk-yakinda-sondaj-faaliyetlerine-de-baslanacak-libyada-kalici-2-us-kurma-hazirliginda-3544376>
- ¹⁰² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-hukumet-guclerinin-guneydeki-stratejik-zaferi-es-suveyrif/1876450>
- ¹⁰³ <https://tr.euronews.com/2020/06/14/fransa-cumhurbaskanligi-turkiye-nin-libya-ya-mudahalesi-kabul-edilemez-buna-izin-veremeyiz>
- ¹⁰⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/baenin-yuz-milyonlarca-dolar-harcadigi-silahlar-libya-ordusunun-eline-gecti/1866415>
- ¹⁰⁵ <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-egypt-islamic-body-ottoman-seizure-istanbul-occupation>
- ¹⁰⁶ <https://www.aa.com.tr/en/africa/ethiopia-sudan-egypt-meet-to-discuss-nile-dam-project/1871550>
- ¹⁰⁷ <https://egyptindependent.com/egypt-says-first-round-of-sudan-mediated-talks-on-gerd-not-positive/>

- ¹⁰⁸ http://www.xinhuanet.com/english/2020-06/12/c_139134648.htm
- ¹⁰⁹ <https://www.almasdarnews.com/article/egypt-is-building-new-military-base-near-libyan-border-report/>
- ¹¹⁰ <https://www.aa.com.tr/en/energy/nuclear/russia-to-build-nuclear-reactors-for-china-egypt/21576>
- ¹¹¹ <https://af.reuters.com/article/energyOilNews/idAFL4N2DP1TN>
- ¹¹² https://www.belarus.by/en/business/business-news/belarusian-oil-refinery-naftan-starts-receiving-us-oil_i_0000114204.html
- ¹¹³ <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Turkeys-Latest-Pipeline-Plan-Is-A-Move-To-Restore-Relations-With-US.html>
- ¹¹⁴ <https://www.reuters.com/article/libya-oil/libyas-noc-confirms-el-feel-production-restart-idUSL8N2DL46U>
- ¹¹⁵ <https://think.ing.com/snaps/the-commodities-feed-libyan-oil-output-disrupted/>
- ¹¹⁶ <https://www.reuters.com/article/us-saudi-mining/saudi-arabia-aims-to-boost-investment-with-new-mining-law-idUSKBN23G2H7>
- ¹¹⁷ <https://oglinks.news/saudi-aramco/news/saudis-raise-july-arab-light-crude-official-selling-price-asia>
- ¹¹⁸ https://www.zawya.com/uae/en/markets/story/Middle_East_CrudeBenchmarks_dip_Qatar_Kuwait_Iran_raise_July_OSPs-TR20200611nL4N2D01MFX1/
- ¹¹⁹ https://www.zawya.com/mena/en/markets/story/Iraq_raises_July_crude_OSP_to_Asia-TR20200611nL4N2D02GMX4/
- ¹²⁰ <https://sputniknews.com/middleeast/202006081079554290-saudi-arabia-loses-219-of-its-oil-exports-in-q1-2020/>
- ¹²¹ <https://www.prnewswire.com/ae/news-releases/saudi-development-and-reconstruction-program-for-yemen-launches-energy-and-water-projects-in-socotra-808381914.html>
- ¹²² <https://en.irna.ir/news/83815429/Iran-synchronizes-Amarah-Karkheh-400-KW-power-grid-with-Iraq>
- ¹²³ <https://www.state.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-strategic-dialogue/#:~:text=The%20United%20States%20reaffirmed%20its,Iraqi%20legislative%20and%20executive%20authorities.>
- ¹²⁴ <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/060920-iraq-to-go-ahead-with-development-of-associated-free-gas-projects-official>
- ¹²⁵ https://www.zawya.com/mena/en/business/story/Qatar_to_integrate_chemicals_unit_into_QP-TR20200611nD5N2CA00XX5/